

Monika Jakubiak¹, Krystyna Buchta²

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNO-ZAWODOWA STUDENTÓW KIERUNKÓW PEDAGOGICZNYCH³

Wstęp

Wobec bardzo szybko zmieniających się warunków życia społeczno-gospodarczego kraju, aktualnie szkolnictwo wyższe ma obowiązek przygotowywać kadry o jak najwyższych kwalifikacjach. Szczególne wyzwania stoją przez uczelniami pedagogicznymi. Realizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego powinna uwzględniać zróżnicowane metody i środki kształcenia, aby sprzyjać kreowaniu sylwetki współczesnego nauczyciela. W tym celu konieczne jest wykorzystanie wszystkich sposobów wzbogacania rozwoju studentów. Ze względu na potrzeby społeczno-gospodarcze i indywidualne różnice kształcących się osób, studia są obecnie zróżnicowane i dają młodym ludziom szansę indywidualnego rozwoju ich kompetencji. Wymagają jednak także osobistego zaangażowania studentów i podejmowania przez nich różnego rodzaju aktywności, aby być konkurencyjnym na rynku pracy.

Problematyka opracowania dotyczy aktywności podejmowanych przez studentów kierunków pedagogicznych podczas studiów, a także ich przygotowania do poszukiwania pracy i podjęcia zatrudnienia. W opracowaniu podjęto także próbę ustalenia przyczyn i powodów wyboru danego kierunku studiów przez badanych. Materiał empiryczny zgromadzono wśród studentów kierunków studiów pedagogicznych na Politechnice Lubelskiej oraz Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej.

¹ Mgr Monika Jakubiak, doktorantka, UMCS w Lublinie.

² Dr Krystyna Buchta, adiunkt, Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie, ZWWF w Białej Podlaskiej.

³ Opracowanie powstało w ramach projektu badań własnych AWF BW.III/29, finansowanych przez MNiSW.

Kształcenie na kierunkach pedagogicznych – założenia ogólne

Globalizacja, rozwój gospodarki opartej na wiedzy, urynkwienie systemu edukacji, determinują nowe oczekiwania wobec nauczyciela. Reforma oświatowa, stawiając wobec nauczyciela nowe wymagania, wyzwala jednocześnie określone potrzeby edukacyjne. Współczesny nauczyciel ma stać się inspiratorem i uczestnikiem twórczej zmiany w rzeczywistości szkolnej. Obok wiedzy i kompetencji kierunkowych kluczowe staje się kształtowanie odpowiednich postaw młodzieży studiującej na kierunkach pedagogicznych⁴.

Formalne wymagania dotyczące kształcenia przyszłych pedagogów regulują przepisy polskiego prawa. Standardy kształcenia nauczycieli⁵ określają, że absolwent studiów specjalizacji nauczycielskiej powinien być przygotowany do kompleksowej realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych szkoły. W związku z tym młody człowiek kończący studia pedagogiczne powinien posiadać przygotowanie nie tylko w zakresie wybranych specjalności nauczycielskich, ale także psychologii i pedagogiki (aby pełnić funkcje wychowawcze i opiekuńcze, wspierać rozwój uczniów, indywidualizować proces nauczania, zaspokajać szczególne potrzeby, współpracować ze środowiskiem i społecznością lokalną), dydaktyki oraz języka obcego. Wobec aktualnych wyzwań gospodarki niezmiernie istotna, także dla pedagogów, stała się umiejętność posługiwania się technologią informacyjną oraz jej wykorzystywania w nauczaniu przedmiotu (prowadzeniu zajęć).

Podczas studiów przyszli nauczyciele kształceni są w obrębie bloków programowych, w zależności od wybranego profilu kształcenia.

Przedmiotem prezentowanych badań są dwa obszary kształcenia pedagogicznego, wychowanie fizyczne i edukacja techniczno-informatyczna. Standardy nauczania na obu kierunkach studiów określają, podstawowe i kierunkowe treści kształcenia. Grupy te obejmują przedmioty związane ze specyfiką studiów, wśród których wspólne dla obu kierunków są przedmioty m.in. takie jak pedagogika, psychologia, socjologia czy metodyka w pracy nauczyciela. Współczesny nauczyciel powinien wykazać się ponadto umiejętnością posługiwania się nowoczesną technologią informacyjną oraz znajomością co najmniej jednego języka obcego na poziomie biegłości B2 Europejskiego Systemu opisu Kształcenia Językowego Rady Europy⁶. Absolwenci obu kierunków studiów powinni, po ukończeniu specjalności nauczycielskiej (zgodnie ze standardami kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela⁷) być przygotowani do pracy w szkolnictwie różnych szczebli.

⁴ G. Kosiba, *Instytucjonalne formy doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego* [w:] Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu 2009, nr 28, s. 263.

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. z dnia 22 września 2004 r.), <http://lex.pl/serwis/du/2004/2110.htm> z dnia 01.04.2010.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

Studia na kierunku wychowanie fizyczne (WF) mają przygotować młodych ludzi do pracy w instytucjach oświatowych, instytucjach kultury fizycznej, pracy dydaktyczno-wychowawczej, promowania zdrowia i aktywności fizycznej w miejscu pracy i środowisku lokalnym. Absolwent tego kierunku powinien więc posiadać podstawową wiedzę i umiejętności z zakresu nauk społecznych, przyrodniczych oraz nauk o kulturze fizycznej⁸. Tego rodzaju kwalifikacje powinny umożliwiać mu kompetentne oddziaływanie środkami fizycznymi na organizm i środkami społecznymi na osobowość uczniów, wpływając na ich właściwy somatyczno-motoryczny rozwój. Jego zadaniem jest również kształtowanie wśród uczniów odpowiednich postaw wprowadzających młodzież w świat wartości kultury fizycznej⁹.

Z kolei standardy kształcenia dla kierunku studiów: edukacja techniczno-informatyczna¹⁰ określają konieczność posiadania wiedzy z przedmiotów podstawowych, które dają przygotowanie teoretyczne niezbędne do zgłębiania kierunkowych przedmiotów techniczno-informatycznych, uwzględniając także zagadnienia związane z zarządzaniem, ochroną pracy i podstawami wiedzy ekologicznej. Najobszerniejszy blok kształcenia na kierunku ETI obejmuje przedmioty techniczne (z zakresu inżynierii wytwarzania, inżynierii materiałowej, budowy maszyn) i informatyczne, których treści dają podstawowe przygotowanie merytoryczne do nauczania na różnych poziomach kształcenia zapewniając także zdobycie wiedzy przydatnej w obszarach innej aktywności zawodowej niż oświatowa. Absolwent kierunku ETI powinien posiadać umiejętności korzystania z wiedzy w pracy i życiu codziennym, komunikowania się z otoczeniem i aktywnego uczestniczenia w pracy grupowej.

Metodologia badań i próba badawcza

Materiał empiryczny zebrano przy zastosowaniu metody sondażu diagnostycznego z techniką ankiety audytoryjnej, przeprowadzonej wśród studentów ostatnich lat dwóch kierunków studiów pedagogicznych, tj.: edukacja techniczno-informatyczna (ETI) na Politechnice Lubelskiej (PL) i wychowanie fizyczne (WF) w Zamiejscowym Wydziale Wychowania Fizycznego warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej (ZWWF). Respondentami były więc osoby kształcące się w województwie lubelskim.

Badania przeprowadzono w 2008 r. Wzięło w nich udział 192 osoby (w tym 88 z PL i 104 z ZWWF). Strukturę respondentów przedstawia tabela 1.

⁸ Standardy kształcenia dla kierunku studiów: Wychowanie fizyczne http://www.bip.nauka.gov.pl/gallery/23/38/2338/21_educacja_techniczno-informatyczna.pdf z dnia 01.04.2010.

⁹ K. Buchta, M. Skiart, *Sylwetka absolwenta uczelni wychowania fizycznego w świetle obowiązujących standardów kształcenia – komunikat z badań* [w:] *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu* 2009, nr 28, s. 259.

¹⁰ Standardy kształcenia dla kierunku studiów: Edukacja techniczno-informatyczna, http://www.bip.nauka.gov.pl/gallery/24/30/2430/113_wychowanie_fizyczne.pdf, z dnia 01.04.2010.

Tabela 1. Struktura respondentów (%).

	płeć		miejsce zamieszkania	
	K	M	miasto	wieś
ZWWF	70	30	62	38
PL	24	76	74	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W trakcie analiz zebranego materiału empirycznego wykorzystano szereg nowoczesnych narzędzi i form przetwarzania informacji, jak zaawansowane narzędzia statystycznej obróbki informacji oraz narzędzia graficzne umożliwiające przejrzystą prezentację głównych wyników badań i współzależności pomiędzy nimi.

Wyniki badań

W ramach podjętych badań nad przejawami aktywności edukacyjno-zawodowej dążono do określenia czynników decyzyjnych związanych z wyborem kierunku kształcenia. Proces motywacyjny uruchamia działania i współdecyduje o poziomie wydatkowanej energii, nadaje ogólny kierunek poszukiwaniom wartości. Jest to kwestia szczególnie istotna z punktu widzenia uczelni wyższych, pozytywnie zmotywowany wybór rzutuje bowiem na przebieg procesu kształcenia i dalsze losy zawodowe badanych.

Odpowiedzi respondentów dotyczące czynników wpływających na dokonane przez nich wybory przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Czynniki decydujące o wyborze kierunku kształcenia.

Wyszczególnienie	ZWWF	PL	Istotność różnic
	N=104	N=88	
zainteresowania	92,3	42,0	*
chęć podjęcia pracy zgodnej z kierunkiem studiów	25,0	17,0	
atrakcyjność studiów	35,6	19,3	*
łatwość znalezienie pracy po studiach	2,9	19,3	*
renoma uczelni	12,5	38,6	*
konieczność	2,9	22,7	*
ucieczka przed wojskiem	0,0	4,5	
szansa na atrakcyjne spędzenie czasu	18,3	9,1	
tradycje rodzinne	9,6	0,0	
inne czynniki	1,9	11,4	*

* - różnice istotne statystycznie, $p < 0,05$

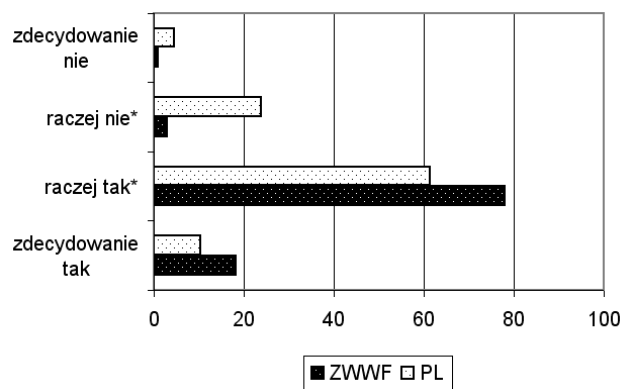
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analizując przedstawione dane można zauważyć zróżnicowanie motywów wyboru kształcenia w zależności od kierunku studiów respondentów. Zastosowanie

testu chi-kwadrat wykazało występowanie różnic istotnych statystycznie w przypadku czynników takich jak: zainteresowania i atrakcyjność studiów, które wybierane były częściej przez studentów ZWWF. Z kolei studenci PL podejmując studia kierowali się częściej renomą uczelni, ale także przekonaniem o łatwym znalezieniu pracy po studiach. Decyzje edukacyjne częściej uwarunkowane były „koniecznością”. Inne determinanty wyboru kierunku kształcenia wystąpiły z podobną częstotliwością (w sensie statystycznym).

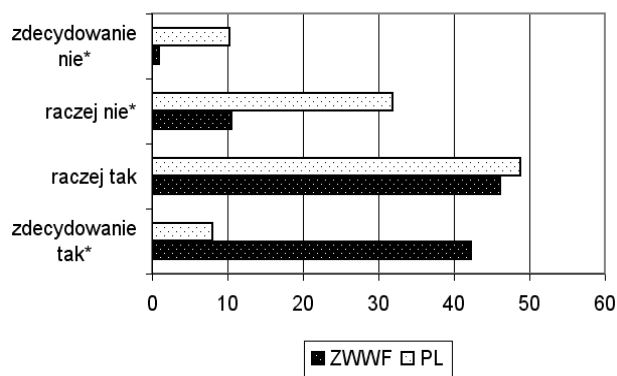
W pozostałych aspektach dokonania wyboru kierunku studiów nie wystąpiły różnice istotnie statystycznie.

Podczas badania starano się także określić satysfakcję respondentów z dotychczas dokonanych wyborów związanych z kierunkiem studiów. Uzyskane wyniki obrazują rysunki 1 i 2.

Rysunek 1. Satysfakcja respondentów z wyboru kierunku kształcenia (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Rysunek 2. Deklaracje ponownego wyboru kierunku studiów (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analiza danych zawartych na powyższych rysunkach pokazuje, że 96% respondentów z ZWWF i 88% z PL jest zadowolonych (bądź raczej zadowolonych) z dokonanego wyboru kierunku kształcenia. Podobnie duży odsetek badanych deklaruje, że ponownie podjęłoby taką decyzję. Jednak 12% badanych studentów ZWWF podejmując studia dzisiaj nie zdecydowałoby się na wychowanie techniczne. Badani studenci PL okazali się być nieco mniej zadowoleni z wyboru kierunku kształcenia niż studenci białscy. Wprawdzie 88% badanych deklaruje, że dokonało dobrego wyboru decydując się na studiowanie edukacji techniczno-informatycznej, ale tylko 58% ponownie wybrałaby kształcenie na tym kierunku.

Kolejnym analizowanym w ramach badań zagadnieniem była aktywność podejmowana przez respondentów w trakcie studiów. Uzyskane w tym zakresie wyniki przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Formy aktywności podejmowane przez badanych w czasie studiów.

Wyszczególnienie	ZWWF	PL	Istotność różnic
	N=104	N=88	
nauka na drugim kierunku studiów	5,8	19,3	*
wyjazdy zagraniczne	13,5	17,0	
wymiana studencka	2,9	1,1	
kursy, szkolenia	54,8	45,5	
działalność w kołach naukowych i innych organizacjach studenckich	18,3	15,9	
wolontariat	28,8	2,3	*
uprawnienia sportowe	78,8	0,0	*
inne	11,5	0,0	*

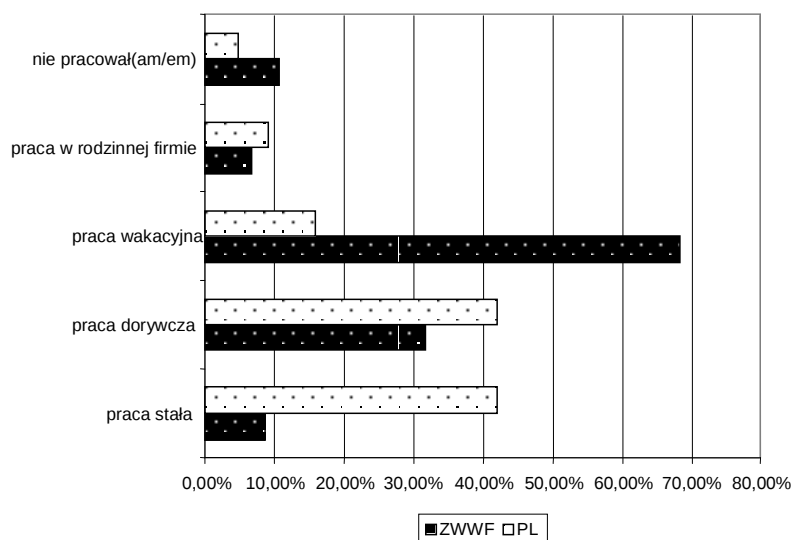
* - różnice istotne statystycznie, $p < 0,05$

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zdecydowana większość badanych podejmowała w trakcie studiów różne formy aktywności. Blisko połowa respondentów brała udział w kursach i szkoleniach. Znacznie mniejszy odsetek zaangażowany był w działalność studenckich kół naukowych i innych organizacji studenckich.

Różnice istotne statystycznie w zależności od reprezentowanego kierunku studiów wystąpiły w przypadku nauki na drugim kierunku studiów (podejmowanej znacznie częściej przez studentów ETI), a także wolontariacie. Ponadto gros studentów WF uzyskało zgodnie ze specyfiką studiów – uprawnienia instruktorskie w ramach różnych dyscyplin sportowych (rys. 3).

Do aktywności podejmowanych podczas studiów niewątpliwie należy praca zarobkowa. W kolejnym pytaniu respondenci określali czy pracowali podczas studiów, a jeśli tak, jaka była to forma zatrudnienia. Wyniki w tym zakresie przedstawia graficznie rysunek 3.

Rysunek 3. Praca zawodowa podejmowana przez respondentów podczas studiów.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tylko 11% studentów ZWWF i 6% z PL nie deklaruje podejmowania pracy zarobkowej podczas studiów. Respondenci z ZWWF w przeważającej większości podejmowali pracę wakacyjną (prawie 70% wskazań), natomiast ich koledzy z PL pracę stałą lub dorywczą (po 42%). Niewielki odsetek badanych podczas studiów był zatrudniony w firmach rodzinnych.

Dyskusja

Problematyka zaprezentowana w niniejszym opracowaniu dotyczy aktywności społeczno-zawodowej studentów uczelni pedagogicznych. Ta szczególna grupa młodych ludzi poza wiedzą ogólną, umiejętnościami i specyficznym przygotowaniem, musi reprezentować określone postawy, które mogłaby przekazać potencjalnym wychowankom.

W dobie przeobrażającego się rynku pracy postawy i dodatkowe doświadczenia, zdobyte poza wykształceniem formalnym są ważnym wyróżnikiem kompetencji absolwenta. Z kolei kształtowanie się określonych postaw wiąże się już z samymi aspiracjami, te bowiem rzutują na edukacyjno-zawodowe kariery młodych ludzi.

Aspiracje edukacyjne i zawodowe łączą się ściśle z wyborem kierunku studiów. Dla wielu młodych osób jest to pierwsza poważna decyzja, wpływająca na przyszłe życie zawodowe. Wybór kierunku studiów to nie jednorazowy akt, ale długofalowy proces trwający przez całe dorosłe życie człowieka. Niezmiernie istotne jest, aby decyzja ta dokonana była świadomie i przez samego zainteresowanego. Od wyboru kierunku kształcenia zależą bowiem dalsze losy zawodowe absolwentów¹¹.

¹¹ *Mechanizmy decyzyjne ludzi młodych przy wyborze kierunków kształcenia, Raport z badań*, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Lublin 2009, s. 22-25.

Wyniki zaprezentowanych badań wskazują na konsekwencję w postępowaniu badanych w obszarze działań na danym kierunku kształcenia. Decydując się na studiowanie na danym kierunku kształcenia, gros respondentów kierowało się zainteresowaniami, istotne w tym zakresie były także atrakcyjność studiów oraz chęć podjęcia pracy zgodnej z kierunkiem kształcenia. Ten ostatni czynnik jest szczególnie istotny w budowaniu przyszłej kariery zawodowej. Im bowiem wcześniej młody człowiek zda sobie sprawę, jaki zawód chce wykonywać i jakie są jego oczekiwania co do przyszłej pracy, tym większą ma szansę na realizację swoich planów zawodowych. W konsekwencji świadomej decyzji dotyczącej kierunku kształcenia, według deklaracji badanych, większość z nich okazała się być zadowolona z podjęcia studiów pedagogicznych i deklaruje, że mając zadecydować dzisiaj, wybrałaby tak samo.

Aktualnie, wobec bardzo szybko zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, nawet najbardziej świadoma podjęta decyzja dotycząca kierunku kształcenia nie jest gwarantem sukcesu w życiu zawodowym. Aby znaleźć i utrzymać wymarzoną pracę nie wystarczy bowiem ukończenie studiów, nawet z bardzo dobrymi wynikami. Konieczne jest podejmowanie jeszcze w trakcie studiów różnych form aktywności. Wiedzą o tym badani studenci, którzy, w zdecydowanej większości, brali udział w różnego rodzaju kursach i szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe, a także angażowali się w działalność w ramach wolontariatu, organizacji studenckich, samorządzie, czy rozwijali zainteresowania w działających na uczelniach kołach naukowych.

Sytuacja na globalnym rynku pracy wymaga od młodych ludzi dużej elastyczności, reagowania na zmiany i dostosowania do często dość wygórowanych i zmiennych oczekiwań pracodawców. Świadomie przewidujące te wymagania respondenci decydowali się na naukę równolegle na drugim kierunku studiów (ETI), a także zdobywali uprawnienie sportowe (WF). W tym miejscu wyraźnie zaznacza się świadomość wymagań odnośnie wybranego wcześniej kierunku kształcenia. Absolwenci WF mają szansę wyboru specjalizacji w danej dziedzinie sportowej, w której mogą następnie prowadzić zespoły sportowe, a także organizować zajęcia dodatkowe dla uczących się dzieci i młodzieży. Z kolei osoby kończące studia na kierunku ETI częściej mogą podejmować nauczanie innych niż informatyka czy technika przedmiotów, w czym niezbędne staje się uzupełnienie wykształcenia w ramach dodatkowego kierunku studiów.

Pracodawcy oczekują często od potencjalnych pracowników posiadania doświadczeń zawodowych. Badania dowodzą, że respondenci mają tego świadomość. Tylko 11% studentów ZWWF i 6% z PL nie zadeklarowała podejmowania pracy zarobkowej podczas studiów. Rodzaj pracy uzależniany był od możliwości, jakie daje realizowany przez nich profil kształcenia. I tak respondenci z ZWWF w przeważającej większości podejmowali pracę wakacyjną, w roli opiekunów i wychowawców na obozach i koloniach, bądź pracę w ośrodkach sportowych (ratownicy). Respondenci z PL częściej podejmowali natomiast pracę stałą lub dorywczą.

Bibliografia

1. Buchta K., Skiert M., *Sylwetka absolwenta uczelni wychowania fizycznego w świetle obowiązujących standardów kształcenia – komunikat z badań* [w:] *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu* 2009, nr 28, s. 258-262.
2. <http://www.bip.nauka.gov.pl/>
3. <http://www.efs.lubelskie.pl/front/page/get/118/>
4. <http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=490>
5. Jeruszka U. (red.), *Metody badania losów i karier absolwentów szkół zawodowych*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2001.
6. Kabaj M., *Ekonomia tworzenia i likwidacji miejsc pracy*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2005.
7. Kabaj M., *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu w Unii Europejskiej i w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2004.
8. Kosiba G., *Instytucjonalne formy doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego* [w:] *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu* 2009, nr 28, s. 263-268.
9. Lew A., *Kariera zawodowa na tle aspiracji życiowych młodzieży* [w:] *Zawód Praca Kariera. Wybrane aspekty szkolnego systemu doradztwa zawodowego wobec wyzwań europejskiego rynku pracy*, Solecki S., Grzesik A. (red.), Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Przemyślu, Przemyśl 2005.
10. *Mechanizmy decyzyjne ludzi młodych przy wyborze kierunków kształcenia, Raport z badań*, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Lublin 2009.
11. *Ranking szkół wyższych według poziomu bezrobocia absolwentów roku akademickiego 2007/2008*, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Lublin 2009.
12. Sitko-Lutek A. (red.), *Polskie firmy wobec globalizacji. Luka kompetencyjna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Abstrakt

Problematyka opracowania dotyczy aktywności pozadydaktycznych podejmowanych w czasie studiów przez studentów kierunków pedagogicznych: wychowania fizycznego i wychowania technicznego.

Wyniki badań przeprowadzonych za pomocą techniki ankiety wykazały dużą aktywność społeczno-zawodową badanych związaną głównie z obszarem studiowanej wiedzy.

Social and professional activity of the students of pedagogical courses

The article deals mainly with extracurricular activity of the students of pedagogical courses, i.e., physical education and technical education.

The results of the research carried out by the method of an opinion poll showed a great socio-professional activity of respondents. The activity was mainly related to their fields of study.

MBA Monika Jakubiak, doctoral student, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin.
PhD Krytyna Buchta, assistant professor, University of Physical Education in Warsaw, Faculty of Physical Education in Biała Podlaska,